№ 259 ՈՒՐԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 21

1908
ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 21 № 259

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

Բացված է բաժանորդագրութիւն 1909 թ. համար

ՄՇԱԿ

(37-րդ ՏԱՐԻ)

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամսվայ համար	»	»		10 ր.
11 »	»	»	»	»
10 »	»	»	»	9 ր.
9 »	»	»	»	8 ր.
8 »	»	»	»	7 ր.
7 »	»	»	»	6 ր.
6 »	»	»	»	»

Մնացած ամիսները ամսական Մէկ ռուբլի
Ամերիկա տարեկան » 6 դոլլար
Եւրօպա » » 30 ֆրանկ
Պարսկաստան » » 10 ռուբլի
Թիւրքիա » » 120 ղուռշ

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով առեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ (հին բաժանորդներից խնդրվում է ուղարկել նախկին տպագրված հասցէն):

Դեկտեմբերի 23-ի յոբելեանի առիթով
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

25-ԱՄԵԱԿ „ԱՂԲԻՒՐ" ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳՐԻ

I. ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ, II. „ԱՂԲԻՒՐԸ" 25 ՏԱՐՎԱՅ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ
Կազմեց Նար-Դոս, բժշկապետ Բ. Նաւասարդեանի առաջաբանով

ԳԻՆՆ Է 20 ԿՈՊԷԿ

Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին և յոբելեանական յանձնաժողովի նախագահ բժշկապետ Բ. Նաւասարդեանին՝ Առաջին մասնաւոր հիւանդանոց:

(շ. ե. հ.) (առ.) 10—1

ՀՐԱՒԷՐ

Տափի-Թաղի (Քամոյեան) ս. Գէորգ եկեղեցու հոգաբարձութիւնը պատիւ ունի հրաւիրելու մեծարգոյ ծխականներին տարեկան ընդհանուր ժողովի, որը նշանակված է նոյեմբերի 23-ին, կիրակի, ժամը 12-ին ս. Նշանի դպրոցում:

Ընդհանուր ժողովի զբաղմունքներն են՝

1. Եկեղեցու 1907 թւի գործունէութեան հաշւետուութիւնը, վերաստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցման հետ միասին.
2. 1907 թ. հաշւի և ներկայ 1908 թ. նախահաշւի քննութիւն և հաստատութիւն.
3. Պաշտօնեաների գործավարութեան առիթով տեղի ունեցած թիւրիմացութիւնները պարզելու.
4. Չորս հոգաբարձուների ընտրութիւնը:

Այս ժողովը համարվում է երկրորդ և օրինական՝ 1, 2 և 3 հարցերի նկատմամբ, իսկ հոգաբարձուների ընտրութեան համար կը համարվի առաջինը: Առանձին հրաւիրաթղթեր չեն ուղարկվի:

(չ. ու. կ.) ա. 3—2

ԱՆՄԽԻԹԱՐ ՎԻՃԱԿ

Մի խօսակցութեան մէջ, որ մենք ունեցանք Թիւրքահայ մի քանի պատգամաւորների հետ «Մշակի» խմբագրատանը, պարզվեց, որ Թիւրքահայաստանում ժողովուրդը մեծ կորուստներ ունի երկրի անբարեկարգ վիճակից և ի միջի այլոց զանազան տեսակ ախտերից և հիւանդութիւններից, որոնք տարածվում են երկրի զանազան մասերում:

Խօսակիցները հաղորդեցին, թէ իւրաքանչիւր տարի մեծ թւով զոհեր են գնում կոկորդացաւին, կարմրուկին, ծաղկին և այլն:

Բժիշկ Տաղաւարեան, օրինակ բերելով Սեբաստիայի կողմերը, յայտնեց, որ այնտեղ, բացի սովորական հիւանդութիւններից, տարածված է մեծ չափով մի այնպիսի վտանգաւոր և կործանիչ ախտ, ինչպէս է սիֆիլիսը: Նոյնը յայտնեց նա Կաստեմունիի շրջակայքի մասին: Բժիշկ Ղազարեան, հիմնվելով իր ունեցած դիտողութիւններին և ժողոված տեղեկութիւններին, հաղորդեց, որ Բասենի տասներկու գիւղեր սարսափելի կերպով վարակված են սիֆիլիսով: Բժիշկ Նաւասարդեան յայտնեց, թէ նա երկար տարիներ դիտողութիւններ է արել գաղթականների վրա և պարտաւոր է արձանագրել այն տխուր փաստը, որ գաղթականների մի խոշոր տոկոսը վարակված է վեներական ախտերով, մինչդեռ սրանից մի երեսուն տարի առաջ, ռուս-թիւրքական պատերազմի ժամանակ, վեներական ախտերով վարակվածները բացառութիւն էին կազմում: Մինաս Չերազ, հիմնված իր ունեցած տեղեկութիւնների վրա, ընդգծեց, որ վարակիչ ախտերը խկապէս ընդարձակ շրջաններ են նուաճել և որ նրանց տարածումն անմիջական արդիւնք էր այն վարչական կեանքի, որ իւրացրել էր Թիւրքիայի հին ռէժիմը, երբ հալածվում էին ոչ թէ ախտերը և թունաւոր ազդեցութիւնները, այլ այն, ինչ որ նրանց դէմ մաքառում էր:

Այժմ, երբ Թիւրքիան ոտք է կոխում բարենորոգումների ճանապարհի վրա և ցանկանում է վերակազմել քայքայված և խորտակված տնտեսութիւնը, անհրաժեշտութիւն է զգացվում առանձին ուշադրութիւն դարձնել ժողովրդի առողջական վիճակի ապահովութեան վրա և ձեռք առնել մի շարք միջոցներ մի կողմից թուլացնելու եղած հիւանդութիւնների կործանիչ ազդեցութիւնը, իսկ միւս կողմից անհնարին դարձնելու նոր հիւանդութիւնների մուտքը և զարգացումը ժողովրդական մասսաների մէջ:

Ժողովրդի առողջութիւնը չափազանց թանգ և էական մի բան է, և մի հասարակութիւն իրաւունք չունի անտարբեր մնալ, երբ նրա մասսաների առողջական բարեկեցութիւնը վտանգված է:

Այս հանգամանքի վրա կարելոր է հրաւիրել յատուկ ուշադրութիւն:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թաւրիզ, 15 նոյեմբերի

Այսօր առաւօտեան Մուժամբարից եկող երկու սուրհանդակներ պատմում են, որ կառավարական ձիաւորները կրկին համախմբվում են Մուժամբարի շրջակայքը և սպառնում են կրկին յարձակվել՝ գիւղացոց կոտորելու համար:

Այդ լուրը առնելուն պէս, քաղաք եկած գիւղացիք, որոնք եկել էին իրանց դատի համար և մտադիր էին ապաստանել (բաստ նստել) հիւպատոսարաններում, դիմեցին Սաթթարխանին, ստացան 8 հատ հրացան և անմիջապէս ճանապարհվեցին գիւղը: Եթէ ճշմարիտ լուրը և կռիւ տեղի ունենայ, ջարդը անչափ կը լինի, որովհետև յարձակվողները այլևս կողոպուտի նպատակով չեն գալիս, այլ կոտորելու:

Ղարադաղից եկած մի թուրք պատմում է, որ ինքը այնտեղ Ռահիմ-խանի հրամանը անձամբ լսեց, որը պատւիրում էր իր մարդկանց՝ գնալ միանալ Զարգամի և Սամ-խանի ձիաւորներին, աւերել Մուժամբարը: Բոլոր փաստերը ապացուցանում են, որ Մուժամբարի կոտորածը Թէհրանի հրամանով է: Բնականաբար այստեղ մի հարց է առաջ գալիս.—Ինչու հայերին կոտորել, արդեօք հայերն են պարսկական շարժումների պատճառը... Այսպէս մտածելու համար խկապէս պարսիկ այանի (բիւրօկրատ) ֆանատիկ և անսասան միտք ու ուղեղ է հարկաւոր:

Իբօ

—

Թաւրիզ, 19 նոյեմբերի

Նկատի առնելով անջումանում տեղի ունեցած տարաձայնութիւնները, երէկ կէսօրից յետոյ տեղի ունեցաւ անջումանի անդամների վերընտրութիւնը: Ընտրվեցին վեց վաճառականներ և չորս հոգևորականներ: («Հ. Գ.»)

—

Թաւրիզ, 19 նոյեմբերի

Շահը շտապով իր մօտ պահանջեց Էյն-ուդ-Դօվլէի բանակում գտնվող Ատրպատականի նահանգապետ Մօէզ-ուդ-Դօվլէին, որ Թէհրան մեկնեց այսօր:

Երէկ յեղափոխականները կամեցան 10 հոգուց բաղկացած մի պահակախումբ դնել ռուսական Ճամ ուղեկալի մօտ, սակայն կառավարիչը կառավարական ձիաւորների հետ ընդհարվելուց խուսափելու նպատակով խնդրեց տեղաւորել պահակախմբին ուղեկալի դիմաց: Յեղափոխականները կատարեցին կառավարչի խնդիրը: («Հ. Գ.»)

Ուրմի (մինչև Ջուլֆ պօստով), 19 նոյ.

Մակուի խան Իկբալ-ուս-Սալթանէն, վախենալով ժողովրդական շարժումից, Մակու տեղափոխեց Խօյում գտնվող ամբողջ զինարանը և շարունակում է ձիաւոր-քիւրդեր ուղարկել Էյն-ուդ-Դօվլէին:

Խօյում տեղի ունեցան խօլերայից մահանալու մի քանի դէպքեր:

Քիւրդական բէկ Սըմկօն, որ ապարդիւն կերպով կառավարական զօրքերի հետ յարձակումներ էր գործում Սաթթար-խանի վրա, այժմ վերջինիս առաջարկութեամբ հեռացաւ Մակուի խանի ծառայութիւնից և իր ցեղով գնաց Կոտարի վիճակը, խոստանալով Սաթթար-խանին այսուհետև չեզոք մնալ: («Հ. Գ.»)

—

Թէհրան, 19 նոյեմբերի

Քաղաքում կրկին կպցրել են շահի դեսախտը, որով ազդարարվում է ազգաբնակութեանը, թէ շարիաթին հակառակ մեջլիս չի շնորհվի:

Ռուսական և անգլիական միսսիաները նոր բողոքագիր ուղարկեցին կառավարութեան այդ առիթով: («Հ. Գ.»)

—

Հաղորդում են, որ Թաւրիզում, սահմանադրականների բազմամարդ ժողովում, հետզհետէ մեծ ժողովրդականութիւն ստացող Բաղր-խանը ռուսների Ատրպատական մտնելու հաւանականութեան մասին տարածված լուրերի առիթով ասել է. «Ռուսաց հիւպատոսը ուզում է, երևի, որպէսզի ես վայր իջեցնեմ ռուսական դրօշակը: Երևի, ես վատ եմ արել, որ մինչև այժմ վօրքերովս չը գնացի Պետերբուրգի վրա»: («Б. В.»)

—

Պետերբուրգ, 19 նոյեմբերի

Պաշտօնական բարձր անձերի ներկայութեամբ կաթօլիկների ս. Եկատերինա եկեղեցում կայացաւ հանդիսաւոր պատարագ Ֆրանց-Յովսէփ կայսրի թագաւորութեան 60-ամեակի առիթով: («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 19 նոյեմբերի

Աւստրո-ունգարական դեսպանատան մէջ Ֆրանց-Յովսէփ կայսրի թագաւորութեան յոբելեանի առիթով տեղի ունեցաւ նախաճաշ: Երեկոյեան աւստրո-ունգարական համայնքը բանկէտ սարքեց: («Հ. Գ.»)

—

Րիգա, 19 նոյեմբերի

Ֆրանց-Յովսէփի յոբելեանի առիթով, նահանգապետի, համարեա բոլոր հիւպատոսների և բազմաթիւ աղօթողների ներկայութեամբ կատարվեց գոհաբանական մաղթանք: («Հ. Գ.»)

—

Վիեննա, 18 նոյեմբերի

Լրագիրները տօնական յօդուածներ են նուիրել Ֆրանց-Յովսէփ կայսրի յոբելեանին:

Երէկվայ հրավառութեան ժամանակ սրտի պայթումից մեռան չորս հոգի: («Հ. Գ.»)

—

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Կաթող. ընտր. օրերից)

I

Վերջացաւ կաթողիկոսական ընտրութիւնը, պատգամաւորները ցրվեցին իրանց տեղերը. հայ ազգը անհամբեր սպասում է, որ իր առաջին ընտրելին շուտով հաստատվի և հայոց եկեղեցին ունենայ իր արժանաւոր պետն ու ղեկավարը:

Իրողութիւն է—և ինձ հետ կը վկայեն բոլոր միւս ռուսահայ պատգամաւորները—որ այս անգամի կաթող. ընտրութիւնը շատ հեռու էր այն մեծ ոգևորութիւնից, որով կատարվեց 1892-ի կաթող. ընտրութիւնը: Այն ժամանակ Էջմիածնի վանքի մէջ ասեղ ձգելու տեղ չը կար. շրջակայ քաղաքներից և գիւղերից աւելի քան 10—15,000 ժողովուրդ էր խռնվել, մինչ այս անգամ միայն հազիւ մի երկու հարիւր հետաքրքիր հանդիսականներ կային:

Արդեօք պատճառը յուսախաբութիւնն էր, հիասթափումը, թէ ժողովրդի մաքի և հասկացողութեան մէջ մի արմատական յեղաշրջում էր կատարվել կաթողիկոսական հարցի և նոյնիսկ եկեղեցու վերաբերմամբ: Գուցէ: Եւ ես համոզված եմ, որ եթէ չը լինէր այս անգամ Իզմիրլեանի անունը, որ, յամենայն դէպս, իր խոշոր դէմքով և հեղինակութեամբ, գրաւում է նոյնիսկ ոչ եկեղեցասէրներին, կաթող. ընտրութիւնը կանցնէր շատ տխրատամ, շատ աննկատ, շատ անհետաքրքրական:

Սակայն և այնպէս, այն օրերը, որ մենք անցկացրինք Էջմիածնի մէջ, ունէին իրանց ուշագրաւ և նոյնիսկ պատմական կողմերը: Մտքերի, ուղղութիւնների, հոսանքների և համոզմունքների փոփոխութեան, յեղաշրջման մի մեծ պանօրամա պարզվեց հայ հասարակութեան առաջ ընտրութեան օրերին: Մենք տեսանք Էջմիածնում մարդիկ, որոնք 3 տարի առաջ բողոքողի դերումն էին, իսկ այսօր միացած էին նրանց հետ, որոնց դէմ բողոքում էին. մենք տեսանք մարդիկ, որոնք 3 տարի առաջ թնդացնում էին Էջմիածնի սեղանատան կամարները իրանց վայրագ աղաղակներով՝ «եկել ենք քանդելու, եկել ենք կործանելու Էջմիածինը», իսկ այսօր նոյն մարդիկ Հայկազնեան ճառարանի բոլոր ածականները սակաւ էին գտնում փառաբանելու Էջմիածինը: Վերջապէս մենք ականատես եղանք, թէ ինչպէս մի հին և արդիւնաւէտ հայ գործիչ յանուն Թիւրքիոյ հայութիւն դատապարտեց անդառնալիօրէն, դատապարտեց պաշտօնապէս, հրապարակօրէն՝ ջանքերը մի խմբակի, որ 3 տարի առաջ, յենվելով զառամեալ կաթողիկոսի անկարութեան վրա, հրատարակեց իրան ազգի փրկիչ և պահապան, բերան հայ ժողովրդի, ժողովրդի, որի բարօրութեան մասին այդ խմբակը այնքան էր մտածում, որքան անցեալ տարվայ հալված ձիւնի մասին: Մենք ականատես եղանք, թէ ինչպէս մեծ ապազայ խոստացող գիտնական վարդապետներ, միաբաններ, կուրացած փառամոլութիւնից, պաշտօններ ստանալու տենչանքից՝ իջել էին մինչև անարժան շողոքորթութեան աստիճանը, հաւատացնելով մի իշխանաւորի, թէ պատրաստ են և կարող են, շնորհիւ հզօր դաշնակիցների, աջողեցնել նրա թեկնածութիւնը՝ կաթողիկոսութեան համար, իսկ այժմ, վաղօրէն, լքել էին այդ իշխանաւորին, որին այլևս պէտք չունէին...:

Վերջապէս մենք, ռուսահայերս, շնորհիւ ներկայ կաթող. ընտրութեան, առիթ ունեցանք ծանօթանալու Թիւրքահայ աշխարհական և եկեղեցական մեր գործիչներին, մանաւանդ Թիւրքահայ մամուլի ներկայացուցիչներին, որոնց թւում Թիւրքահայ և փոքրասիական մամուլի ներկայացուցիչներին: Մենք ծանօթացանք՝ բազմաթիւ հոսհոսական տիպերի հետ, և այդ հոսհոսները ճիշտ այնպէս պատկերացան մեր առաջ, ինչպէս մենք երևակայում էինք անմահն Պարոնեանի նկարագրից...:

Բայց Թիւրքահայ մեր եղբայրներն ևս առիթ ունեցան շատ բան տեսնելու, շատ բան իմանալու, վերագնահատելու զանազան արժէքներ, որոնք այսօր իրանց մօտ հրապարակ են դուրս հանվել, և նրանց մասին իրական գաղափար կազմելու: Իսկ նրանցից ով ընդունակ էր քննադատական ոգու, կարողացաւ, անշուշտ, իսկական գաղափար կազմել հայ ժողովրդի իսկական թշնամիների և բարեկամների մասին...

— Ազբար, այս ամեն անձինք շէնքով-շնորհքով մարդիկ են, ազգասէր և արժանաւոր, մինչ մեզ կը թելադրէին, թէ առանք ամենքը մատնիչներ և դաւաճաններ են. աղէկ որ մեր սեփական աչքով տեսանք:

Դուք շարունակ կարող էիք լսել այդպիսի խօսակցութիւններ:

Հասկանալի է՝ ովքեր կը լինէին այդ թելադրողները:

— Խոստովանելու է, որ Էջմիածնի վարդապետներուն մէջ կան կարող և գիտնական միաբաններ, արժանի նոյնիսկ ապագային կաթողիկոս ըլլալու, մինչ մեզ կը թելադրէին, թէ առանք խմբլներ են միայն:

Մի այլ նմուշ:

— Մեզ անանկ հասկցուցեր էին, էֆէնդիմ, որ դաշնակցականները մեծ հեղինակութիւն և յարգանք կը վայելեն ձեզ մօտ. մինչ այժմ կը տեսնենք, որ ռուսահայոց ամբողջ իմացական դասը, որուն «ինտելլիգենց» կըսէք դուք, այլ կերպ կը խորհէ:

Մենք և Թիւրքահայերը առիթ ունեցանք ի մօտոյ ծանօթանալ և Գէորգեան ճեմարանի գրութեան հետ. մենք իմացանք այն դաւերը և ինտրիգները, որոնք լարվում էին այդ հաստատութեան տեսչի՝ պ. Մ. Բերբերեանի դէմ մի քանի վարդապետների ձեռքով և աջակցութեամբ տեղական «գործականների»:

Մենք վիշտն ունեցանք նաև համոզվելու, որ տեղապահ Սուրէնեանի օրով կատարված բոլոր ապօրինութիւնները, ժողովրդական իրաւունքների դէմ ոտնձգութիւնները երկնվում և ծրարնվում էին մի անձի մօտ, որի վրա սովոր էինք նայել իբրև գիտութեան և ձեռագրների ուսումնասիրութեան անձնատուր եղած մի անձի, որ մի ժամանակ թունդ երեմնականսեդրակեան էր, մի քիչ առաջ հայրիկեան, այսօր Սուրէնեանին ջատագովողների դաշնակից:

Մի խօսքով, մենք Էջմիածնում, իբրև մի կալէյդօսկոպի մէջ, տեսանք, թէ ինչպէս համոզմունքները, ուղղութիւնները շապկի պէս փոխվում են, ինչպէս մարդիկ հոսանքի ազդեցութեան ենթարկված՝ առաջ են գնում: Մենք ականատես եղանք և այն «անուղիղ և անուղղելի» ուղղութեան, որ մի ժամանակ մեր մէջ յայտնի էր, այժմ ևս դեռ յայտնի է «խաւարամտականների» անունով. մենք տեսանք, որ նա, ով յատկապէս Օրմանեանի թեկնածութիւնը առաջ տանելու նպատակով երեք թիւ «Նոր-Դար» էր հրատարակել և դրա համար էլ բաւական գումարներ կորզել միամիտներից, յանկարծ, Էջմիածնում, ֆէսը գլխին դնելով, յայտարարեց, որ իր միակ արժանաւորագոյն թեկնածուն եղել է Իզմիրլեանը:

«Ես ունիմ իմ գերագոյն պատճառները այդպէս վարվելու, այսինքն այդպէս կեղծելու»:

Այդ րօպէին նոյնիսկ «Խարազան» փողոցային թերթը և խաֆիէական «Հովիւը» աւելի բարձր պատուանդանի վրա էին կանգնած երևում:

Երևակայում եմ կատաղութիւնը այն մարդկանց, որոնք ուղարկել էին ֆէսաւոր Սպանդարին Օրմանեանի համար աշխատելու...:

Ուրեմն, տպաւորութիւնները բազմազան և խայտաբղէտ են:

Եւ մենք գրի կառնենք նրանցից մի քանիսը, որոնք պատմական որևէ արժէք են ներկայացնում:

(Կը շարունակվի)

Վիէննա, 19 նոյեմբերի

Այսօր, ամբողջ օրվայ ընթացքում, տեղի ունեցան պալատական հանդէսներ կայսերական տան բոլոր անդամների ներկայութեամբ։

Միապետին Հօֆբուրգ գնալու ժամանակ ընդունեցին օվացիաներով։ Կայսրը կայսերական տան անդամների հետ միասին ներկայ եղաւ աստուածպաշտութեանը պալատական եկեղեցում։ Ապա տեղի ունեցաւ շնորհաւորական հանդէսը Հօֆբուրգում։ Արքիդուքս Ֆրանց-Ֆէրդինանդը արտասանեց շնորհաւորական մի ճառ։ Դրանից յետոյ պալատական պաշտօնեաները շնորհաւորեցին, գլուխ ունենալով բարօն Էրենտալին։ Հանդէսներ տեղի ունեցան և զօրքերի ու կրթական հաստատութիւնների մէջ։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 19 նոյեմբերի

Երէկ երեկոյեան մայրաքաղաքը և կայսրութեան շատ քաղաքներ գեղեցիկ հրավառութեան մէջ էին։ Ամենուրեք տեղի էին ունենում հայրենասիրական ցոյցեր։

Վիէննայի փողոցներում խռնված են ժողովրդի հոծ բազմութիւններ։ Երեկոյեան ժամը 8-ի մօտերը, Մարիա Թերէզիայի արձանից ոչ հեռու, լրագրավաճառների մի խումբ, մանելով ամբոխի շարքերը, սկսեց հրել և ընդհարվել պատահողների հետ։ Շատերը այդ պահին վայր ընկան և ոտնահարվեցին. երկու հոգի, որոցից մէկը պատգամաւորների պալատի անդամ Գէլցն էր, մեռան՝ հաւանօրէն կաթուածից։ Մի կին մեռաւ ուշաթափութիւնից։ 108 մարդու հասցրին բժշկական շուտափոյթ օգնութիւն։ 22 հոգի վնասվեցին ծանր, 84 հոգի թեթև կերպով։ («Հ. Գ.»)

—

Սէրաեվօ, 19 նոյեմբերի

Ֆրանց-Յօվսէփ կայսրը ազատութիւն տուեց մինչև նոյեմբերի 10-ը նորին մեծութեանը զրպարտելու համար բոլոր դատապարտվածներին, նաև նրանց, որոնք բանտարկութեան էին դատապարտվել մինչև երկու շաբաթ ժամանակով։

Ազատութիւն ստւին կրկին պետական դաւաճանութեան մէջ մեղադրըված և դատապարտված 9 հոգու։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պօլսի Թիւրքերը շատ ըմբոհ են, որ պարլամենտի բացման ժամանակ զահական ճառը պէտք է արտասանվի Եըլդըզ-Քեօշկում։ «Աւելի լաւ է արտասանվի հրապարակի վրա, անձրևի տակ,—նկատում է, ի միջի այլոց, պօլսական Թերթերից մէկը,—քան Թէ պալատում»։ («Б. В.»)

—

Վիէննա, 17 նոյեմբերի

Ռազմական տրամադրութիւն է տիրում Վիէննայում։

Գահաժառանգը պահանջում է անմիջապէս գրաւել Բելգրադը, առանց կանգ առնելու մինչև իսկ Թիւրքիայի հետ պատերազմի բռնվելու առաջ։

Աւստրիացիները Բօսնիայից փոխադրում են դրամները։

Գերմանացիները հեռանում են. օֆիցէրները, սահմանազլուխը ուղևորվելով, իրանց ընտանիքներին հրաժեշտ տալիս, լալիս էին։

Անգլիան երաշխաւորել է Թիւրքիային Թիւրքական նաւահանգիստների ապահովութիւնը։ («Кс.»)

—

Ռումինական «Ադվերուլ» լրագրում տպագրված է մի խիստ յօդուած ռումինական ներկայ Թագաւորական տան դէմ։ Թագաւորին մեղադրում են, որ նա, համակիր լինելով դէպի գերմանացիները, ոտնատակ է տալիս Ռումինիայի բուն շահերը։ «Կարլ Թագաւորի անձնական քաղաքականութիւնը,—ասում է լրագիրը,—արդէն յետ է կասեցրել մեծ պետութիւններին Ռումինիայից։ Բաւական է 40 տարվայ խայտառակութիւնը»։ («Б. В.»)

—

Բելգրադ, 17 նոյեմբերի

Բօսնիայից եկած փախստական զինուորները պատմում են, որ աւստրիական իշխանութիւնը դրամը փոխադրում է Բօսնիայից։ Հրէաներն ու գերմանացիները մասսայաբար հեռանում են երկրից։ Աւստրիական զօրքերի մէջ խլրտումն է տիրում։ Երևան հանված մի դաւադրութեան շնորհիւ գնդակահար են արված 11 սերբեր և մէկ մահմեդական։ («Б. Э.»)

—

Պրագա, 19 նոյեմբերի

Նոյեմբերի 17-ին և 18-ին անկարգութիւնները շարունակվում էին։ Ոստիկանութիւնը և զօրքերը ստիպված էին վերստին միջամտել։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 19 նոյեմբերի

Համալսարանը կը բացվի վաղը։ («Հ. Գ.»)

—

Հռօմ, 19 նոյեմբերի

Պատգամաւորների պալատում քննվում է Իտալիայի արտաքին քաղաքականութեան հարցը։ Դահլիճը և ամբիօնները լի են։ Ներկայ են աւստրօունգարական, սպանիական, ռումինական և բօլգարական դեսպանները և ուրիշ շատ դիպլօմատներ։

Արտաքին գործերի մինիստրութեան ստատս-սեկրէտարի նախկին օգնական Ֆուզինատօ առաջարկում է պալատին հաւանութիւն տալ կաբինետի արտաքին քաղաքականութեանը. Մերձաւոր Արևելքի դէպքերը բնաւ պարլամենտին հիմք չեն տալիս փոխել կաբինետի վերաբերմունքը դէպի Բալկանեան Թերակղզու պատահարները. նրանք չը խախտեցին Իտալիայի շահերը Ադրիատիկի ափերում. Աւստրօ-Ունգարիան չէ մտադրվում առաջանալ և հասնել մինչև Եգէյեան ծովը։

Վերջում Ֆուզինատօն խնդրեց պարլամենտին, յանուն միջազգային խաղաղութեան շահերի, յայտնել՝ ցանկանում է նա, արդեօք, պահել իտալական քաղաքականութեան այժմեան ուղղութիւնը և դաշնակցութիւնների նրա սիստեմը, Թէ ոչ. սակայն ամենից առաջ չը պէտք է մոռանալ, որ այն յարգանքը, որով Իտալիան վերաբերվում է ամեն մի երկրի, կախված է նրա ոյժից։

Առարկեց Բարզիլան, որ քննադատեց Աւստրօ-Ունգարիայի արած այն գիջումները, որոնք, նրա կարծիքով, իսկապէս գիջումներ չեն հանդիսանում։ («Հ. Գ.»)

—

Ռուսական ծառայութեան մէջ գտնվող գեներալ Լիպօվացը առաջարկել է սերբիական կառավարութեանը իր ծառայութիւնները ռուս կամաւորների խմբեր կազմակերպելու գործում։ Միաժամանակ նոյնանման առաջարկներով դիմել են իբրև կամաւորներ ֆրանսիական օֆիցէրներից շատերը ևս։ («Б. В.»)

—

Մալտա, 19 նոյեմբերի

Մարմարա ծովում ներկայումս վարժութիւններ անող անգլիական նաւախմբին պատուիրագրվեց անյապաղ վերադառնալ Մալտա։ («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 18 նոյեմբերի

Շահի լիազօրը Ռուսաստանում անշարժ կայք է գնել։

Շահը միջոցներ է ձեռք առել, որպէսզի հարկաւոր դէպքում կարողանայ շտապով հեռանալ Պարսկաստանից։

Ռուսաստանի և Իտալիայի միջև համաձայնութիւն է կայացել բալկանեան հարցի առիթով։

Քաղաքապետը արգելել է ծնողական ժողովում վիճաբանել «Ե» տարի համար կարգված զեկուցումի մասին։

Տօլմաչևի հրաժարականը վճռված է համարվում։

Դումայի սեսսիայի ընդմիջումը ծննդեան արձակուրդների պատճառով հաւանօրէն տեղի կունենայ դեկտեմբերի 20-ից։ Պատգամաւորները միջնորդութիւն են յարուցել Ստոլիպինի առաջ զեմստվային ժողովները յունվարին գումարելու համար։

Լրագիրներում տպագրված է Գուչկովի նամակը, որտեղ նա հաստատում է, որ լեհական կօլօյի ու հոկտեմբերեանների միջև համաձայնութիւնը կայացել է լեհական հրէաների իրաւունքները սահմանափակելու հարցը իրագործելու պայմանով։ («Б. Э.» և «Кс.»)

—

Կ. Պօլիս, 17 նոյեմբերի

Արգելված է չերքեզուհիների վաճառքը։ Սարկաւհիները ազատագրված են։

Եանինում արիւնահեղ ընդհարում է տեղի ունեցել Թիւրք և յոյն բնակիչների միջև։ Վեց Թիւրքեր սպանվել են։

Վանից հաղորդում են, որ հայ-գաղթականների պատգամաւորները, ուսումնասիրելով Թիւրքիա դառնալու և քիւրդերի գրաւած հողերը վերադարձնելու խնդիրը, եկան այն եզրակացութեան, որ կառավարութիւնը անզօր է քիւրդերից խլելու այդ հողերը, ուստի, առանց որևէ հետևանքի յանգելու, վերադառնում են կրկին Ռուսաստան։

Երիտասարդ-Թիւրքերը յայտնել են, որ աւստրիական առևտրի դէմ սկըսված բօյկօտը կը վերացվի այն ժամանակ միայն, երբ աւստրիացիները կը սովորեն յարգել Թիւրքիայի իրաւունքները։ («Кс.»)

—

Կահիրէ, 19 նոյեմբերի

Օրէնսդրական խորհուրդը միաձայն որոշեց միջնորդել խըդիվի առաջ՝ մըշակել մի օրինագիծ, որով իրաւունք տրվի ժողովրդին նոր ներկայացուցչական հաստատութիւն ունենալ, որպիսին ունենար օրէնսդրական վերջնական իշխանութիւն այն պայմանով միայն, որ նշանակված օրէնքները ոյժ ունենան սոսկ տեղացիների համար, չը վերաբերելով եւրօպացիների հարկատուութեանը և իրաւունքներին։ («Հ. Գ.»)

—

Հռօմ, 19 նոյեմբերի

Պատգամաւորների պալատում, շարունակելով իր ճառը, Բարզիլան յայտնեց, որ Նօվօ-Բազարի սանջակից աւստրօ-ունգարական զօրքերին յետ կանչելը Չերնօգօրիային գիջելու նշանակութիւն չունի և չէ ներկայացնում իրանից մի այնպիսի վարձատրութիւն, որպիսին կը պահանջէր Իտալիան։

Հռետօրը պարսաւեց Տիտտօնիի և Էրենտալի տեսակցութիւնը և մատնանշեց, որ այն գրութեան մէջ, որ ունէր արտաքին գործերի նախկին մինիստր Ռօբիլանտը այն խնդրի առիթով, որ եռապետական դաշնակցութեան պայմանագրի մէջ մտցվի նաև մի յօդուած Իտալիան Աւստրիայի կողմից վարձատրութիւն տալու մասին, յիշատակված էր, որ Բօսնիայի և Հերցեգօվինայի վերջնական միացման համար կարելի էր Իտալիային գիջել Տրիէստի շրջանը։

Դիմելով Տիտտօնիին, համարձում է, արդեօք, նա, որ այսուհետև էլ կը վայելէ երկրի վստահութիւնը, Բարզիլան ասաց, որ վերջին դէպքերից յետոյ Տիտտօնին արդէն չէ կարող շարունակել եռապետական դաշնակցութեան քաղաքականութիւնը օգտաւէտ կերպով երկրի համար. ցանկալի է միջազգային նոր համաձայնութիւններ կապել և ուշադրութիւն դարձնել երկրի պաշտպանութեան դրութեան վրա։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 17 նոյեմբերի

Պան-գերմանացիների ու կղերականների միջև համաձայնութիւն կայանալու հետևանքը եղաւ այն, որ պատերազմասիրական տրամադրութիւնը Վիէննայում սկսում է գերակշռել։ Գահաժառանգ էրցհերցօգը և զինուորական շրջանները պնդում են, որ անմիջապէս գրաւվի Բելգրադը։

—

Վիէննա, 19 նոյեմբերի

Ամբողջ երեքշաբթի Պրագայում տեղի ունեցան չեխերի ընդհարումներ գերմանացիների, ոստիկանութեան և զօրքի հետ։ Առաւօտեան ցոյցեր սարքեցին հազար հինգ հարիւր ուսանողների խմբեր, որոնք առաջ ձեռնպահ էին մնացել ցոյցերից։ Ուսանողները խլեցին աւստրիական դրօշակները համալսարանից, կոխրտեցին նրանց և մի քանի անգամ կռւի բռնվեցին ժանդարմների հետ։ Երեկոյեան, Պրիկօպի գլխաւոր փողոցը և Վենցիսլավի հրապարակը մաքրվեցին ցուցարարներից դրագունների ձեռքով։ Շատ վնասվածներ կան։ Ամբոխը մի քանի անգամ նորից հաւաքվեց, բռունցքամարտի մանելով դրագունների հետ, քարեր նետելով նրանց վրա, մարտկոցներ կառուցանելով փողոցներում։ Կանչված հետևակ զօրքը սուիններով նորից մաքրեց հրապարակը։ Երեկոյեան կռիւը աւելի սուր կերպարանք ստացաւ։ Շատ վիրաւորներ կան։ Գերմանական շատ տների և հաստատութիւնների ապակիները ջարդված են։ Գերմանական պատգամաւորները Պրագայում հեռագրել են Վիէննա, Թէ Պրագան ընկել է չեխական իշխանութեան ներքոյ, և ունկնդրութիւն են խնդրում կայսրից։ Պրագայի քաղաքագլուխը մեկնեց Վիէննա, զեկուցանելու կայսրին չեխական տեսակէտի մասին։ Երեկոյեան, մինիստր-նախագահի նախագահութեամբ, կայացաւ չեխ և գերմանացի պատգամաւորների խորհրդակցութիւն։ Բիկկերտը մատնանշեց ըաշէլի ծանրութիւնը արտաքին դժուար դրութեան և յօբելեանական տօնախմբութիւնների պատճառով և յայտնեց, որ կառավարութիւնը ստիպված կը լինի դիմել ծայրայեղ միջոցների, եթէ պետութեան հիմունքին վտանգ սպառնալիս լինի։ Կրամարժը ցոյց տուեց, որ խռովութիւնները գլխաւորապէս արծարծեցին գերմանացիները իրանց օբստրուկցիայով չեխական սէյմում և գերմանացի ուսանողների յարձակումներով։ Կարգը, նրա խօսքով, կարող է վերականգնվել արգելելով այդ անկուլտուրական երևոյթը չեխական մայրաքաղաքի կենտրօնում, որ առաջանում է ազգային գրգռումից։ Խորհրդակցութիւնը ուղարկեց Պրագա հեռագիրներ երկու կողմերին, կոչումն անելով չափաւորութիւն պահպանել պարլամենտարիզմը փրկելու համար։

Վերջին տեղեկութիւնների համաձայն, Պրագան զինուորական բանակի է վերածված։ Համանման ընդհարումներ ծագել են Չեխիայի և Մօրավիայի հիւսիսում, Բեռնում, Օլմիւցում։

• «Cor. Bur.» հաղորդում է, որ այսօր Պրագայում և արուարձաններում, ծագած յանցաւոր ապստամբութեան պատճառով, զինուորական դրութիւն է յայտարարված։ Բոլոր ժողովները, համախմբումները արգելված են։ Հրամայված է քաղաքի դռները փակել երեկոյեան ժամը 8-ից։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 19 նոյեմբերի

Առաւօտեան Պրագայում Պրիկօպի փողոցը և Վենցիսլավի հրապարակը մաքրվեցին ցուցարարներից։ («Հ. Գ.»)

—

Բեռլին, 19 նոյեմբերի

Րէյխստագում սկսվեց կենտրօնի, ազատամտողների, սօցիալ-դեմօկրատների և լեհերի մտցրած առաջարկութիւնը կայսերական սահմանադրութեան որոշման մասին մինիստրների պատասխանատուութեան վերաբերմամբ։ Պատգամաւորները հաւաքվել էին մեծ թւով։ Տրիբունները լի են։ Դաշնակցական խորհրդի սեղանի առաջ նստած են պետական քարտուղարներ Բէտման-Գօլվէգ, Դէրնբուրգ և Նիբէրդինգ։ Բէտման-Գօլվէգ յայտարարում է, որ ըստ երևոյթին առաջարկութիւնների ելակէտն է կայսերական կանցլերի պատասխանատուութիւնը։ Առաջ էլ է յայտարարվել մինիստրների պատասխանատուութեան իրաւական ձևի հարցը։ Եթէ այժմ զանազան կուսակցութիւններ հարկաւոր են համարում նորից քննել այդ հարցը, միացնելով նրան նրա սահմաններից շատ հեռու գնացող առաջարկութիւններ, այն ժամանակ դաշնակցական կառավարութիւնները հնարաւոր չեն համարում իրանց համար ընդունելու որևէ որոշում նախ քան րէյխստագի վճռի հետ ծանօթանալը։ Ազատամիտ ժողովրդական կուսակցութեան ներկայացուցիչ Միլլէր ձախակողմեան ազատամիտ կուսակցութիւնների անունից առաջարկեց յանձնել բոլոր առաջարկութիւնները յանձնաժողովին։ «Մենք ցանկանում ենք,—ասաց նա,—փոխարինել կանցլերի այսպէս անուանված բարոյական պատասխանատուութիւնը պետական իրաւական պատասխանատուութեամբ»։ Շպան պահանջում էր, որ մինիստրների պատասխանատուութիւնը տարածվի և կայսրի այնպիսի գործողութիւնների վրա, որոնք չեն պահանջում վաւերացում, այն է՝ ճառերը և նամակները, հէնց որ կայսերական կանցլերը տեղեկութիւն կառնէ այդպիսի ճառերի մասին, նա կամ պէտք է իր վրա վերցնէ այդպիսի ճառերի պատասխանատուութիւնը կամ պէտք է հրաժարական տայ։ Սօցիալ-դեմօկրատ Լէդէբուրգ գտնում էր, որ կայսրի այն խօսքերը, Թէ՝ գլխաւոր բանը կայսրութիւնն է քաղաքականութեան մէջ սահմանադրութեամբ որոշած պատասխանատուութիւնը պահելու պայմանով, ուրիշ նշանակութիւն չունեն, եթէ ոչ այն, որ ամեն ինչ նախկին դրութեան մէջ պէտք է մնայ։ Քաղաքականութեան խորտակումից յետոյ աբսեան Ասիայում և Մարօկկօյում և ֆինանսական ներքին անկարգութիւններից յետոյ պէտք է աշխատել միայն ձեռք բերել պարլամենտական լիակատար վարչութեան եղանակ։ Ոչ Թէ անծանօթ ֆավօրիտներին, այլ պարլամենտական մեծամասնութեանը պատկանող գործիչներին պէտք է տրվեն մինիստրական պաշտօնները։ Կոմս Մէլժինսկի ասաց, որ լեհերը չեն կռւում գերմանական ժողովրդի հետ։ Նրանք նրա հետ ընդհանուր ձգտում ունեն դէպի ազատութիւնը, այլ կռւում են պրուսական կառավարչական սիստեմի դէմ, որը հաւասարաչափ ճնշում է Թէ գերմանական ժողովրդին և Թէ լեհերին։ Ազգային-ազատամիտների անունից պատգամաւոր Իւնկ յայտնեց, որ կուսակցութիւնը պատրաստ է աջակցելու պատասխանատուութեան վերաբերեալ օրէնքը անցկացնելուն, սակայն ոչ Թէ սահմանադրութիւնը փոխելու միջոցով։ Պարլամենտը ինքը պէտք է ձեռք բերի յարգանք մինիստրութիւնների կողմից, որպէսզի վերջինները չը գործեն պարլամենտի ցանկութեան դէմ։ Կայսերական կուսակցութեան անդամ Դիրկսէն խօսեց բոլոր առաջարկութիւնների դէմ։ («Հ. Գ.»)

—

Ինչպէս հեռագիրները հաղորդեցին, անգլիական ֆելդմարշալ Րօբերտսը լօրդերի պալատում մի քաղաքական ճառ արտասանեց Անգլիայի պաշտպանութեան համար մի միլիօն ֆունտ ստերլինգ պահանջելով ցամաքային զօրաբանակ կազմելու մասին։ Այդ ճառը զօրեղ տպաւորութիւն է Թողել Վիէննայի քաղաքական շըրջաններում, որովհետև նրա մէջ նկատում են Էդուարդ Թագաւորի անմիջական ազդեցութիւնը։ Վերջինիս հայեացքներին մօտ ծանօթութիւն ունեցողները ասում են, որ Էդուարդ Թագաւորը համոզված կողմնակից է ընդհանուր զինուորական ծառայութեան։ Այդ տեսակէտից առաջ են բերում ֆրանսիական մի յայտնի դիպլօմատի հետևեալ ասացուածքը. «Ամենաճիշտ միջոցը, որով կարելի կը լինէր հարկադրել Գերմանիային կրճատելու իր նաւատորմը, կայանում է նրանում, որ Անգլիան իր համար ստեղծէ մի ուժեղ ցամաքային զօրաբանակ։ Քանի այդ իրագործված չէ, Գերմանիան շարունակելու է սպառնալ պատերազմով»։

Անվիճելի է, որ այդ ճառից յետոյ Անգլիան Գերմանիայից անջատող անդունդը աւելի ևս պէտք է խորանայ։ («Р. У.»)

—

«Մշակի» երէկվայ համարում տպված Թաւրիզի հեռագրի մէջ մի անճշտութիւն է սպրդել, որ ուղղում ենք այսօր։ Այդ հեռագիրը պէտք է կարդալ այսպէս. «Սաթթար-խանից Մարանդի նահանգապետ նշանակված Րիզա-Կուլի-խանը այսօր կալանաւորվեց հէնց իր՝ Սաթթար-խանի ձեռքով՝ նրա եղբայր Րէշիդ-Նիզամի և ուրիշների հետ»։

ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻ ԵՒ ԵԱՊՈՆԻԱՅԻ ՄԻՋԵՒ ԿՆՔՎԱԾ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

—

Պետերբուրգ, 19 նոյեմբերի

Միացեալ Նահանգների և Եապօնիայի միջև կնքված առանձնակի համաձայնութեան առիթով, որի առարկան երկու մեծ պետութիւնների Չինաստանի և Խաղաղ Օվկիանոսի վերաբերմամբ ունեցած քաղաքականութիւնն է, «Россія» լրագիրը իր այսօրվայ առաջնորդող յօդուածի մէջ ասում է.

«Այս նոր միջազգային ակտը շատ լուրջ քաղաքական նշանակութիւն ունի, որովհետև մի կողմից ցրում է այն մռայլ երկիւղները, որոնք այնքան յաճախ արտայայտվում էին մամուլի մէջ երկու մեծ խաղաղ օվկիանական պետութիւնների միջև մօտաւոր պատերազմի հնարաւորութեան մասին, իսկ միւս կողմից հաւաստիացնում է, Թէ Չինաստանում որևէ ծանր Թիւրիմացութիւն ծագելու դէպքում, այդտեղ մօտ ժամանակներս տեղի ունեցած դէպքերի պատճառով, առաջ չեն գայ միջազգային բարդութիւններ։ Եթէ յիշենք այն համաձայնութիւնները, որ 1907 Թ. Եապօնիան կնքեց Ռուսաստանի հետ և միաժամանակ մեր դաշնակից Ֆրանսիայի հետ, ապա մեր կընքած համաձայնութիւնը Անգլիայի հետ, որ Եապօնիայի դաշնակիցն է, մենք կը ստանանք անհասկած հաւաստիք քաղաքական հաւասարակշռութիւն հաստատ երաշխաւորութեան գոյութեան մասին Հեռաւոր Արևելքի մէջ սահմանակից երկիրներում»։

Ապա լրագիրն ողջունում է այդ համաձայնութիւնը Ռուսաստանի շահերի տեսակէտից։ «Ի նկատի ունենալով, որ ներկայ դաշնագրով Միացեալ-Նահանգները և Եապօնիան միայն ևեթ յարեցին այն սկըզբունքներին, որ մենք առաջարկեցինք 1907 Թ., չէ կարելի կասկածել, որ նոր համաձայնութիւնը նպաստաւոր ընդունելութիւն կը գտնէ նաև Չինաստանում։ Վերափչեալ բոլոր միջազգային ակտերի հովանու ներքոյ, չինական կառավարութիւնը կարող է ևս առաւել հանդարտութեամբ զբաղվել ծրագրված լայն րէֆօրմների իրագործմամբ պետական շինարարութեան շրջանում»։ («Հ. Գ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՊԱՀԱՆՋ

—

Մեզ մօտ Թէ տեղական և Թէ գաւառական լրագիրներում հայ հասարակութիւնը սկսել է հրապարակօրէն բողոքել և ստորագրութիւններ յայտնել այն տարօրինակ պահանջի դէմ, որ դնում են հայկական անլէգալ յեղափոխական կազմակերպութիւնները հայ ունևոր դասակարգի վրա։

Թիւրքիա վերադարձող հայ գաղթականներին դրամական նպաստ տալու պատրուակով հայ յեղափոխական կազմակերպութիւնները, ինչպէս երևում է լրագրական վերջին տեղեկութիւններից, Ժնևից և մինչև իսկ հեռաւոր Ամերիկայից դիմումներ են անում սպառնական նամակներով Ռուսաստանի և այլ հայաբնակ երկիրների հայ հարուստներին, պահանջելով խոշոր դրամական գումարներ։

Գուցէ յեղափոխական կազմակերպութիւնների անունից դիմումներ անողները դրամաշորթներ ու շանտաժիստներ են։ Երանի Թէ այդպէս էլ լինէր։ Մեր խօսքը դրանց մասին չէ։ Դրամաշորթները և շանտաժիստները, ինչ ազգից և ինչ տեղ էլ լինեն, ամեն դէպքից և առիթից օգտվում են ժողովրդին կողոպտելու։ Եւ զարմանալի էլ չէ, եթէ Թիւրքահայ գաղթականներին նպաստելու խնդիրը դարձել է դրամաշորթների ձեռքին մի նոր զէնք իրանց յանցաւոր նպատակների համար...

Մեզ հետաքրքրում է մի այլ սկզբունքային հարց, այն է՝ անլէգալ կամ յեղափոխական կազմակերպութիւնների պահանջը հայ հասարակութիւնից Թիւրքահայ գաղթականների համար խոշոր դրամական գումարներ մատուցել յատկապէս իրանց, այսինքն կազմակերպութիւններին. դա որչափ արդարացի է, նպատակայարմար և իրաւացի մինչև իսկ յեղափոխական էտիկայի տեսակէտից։

Հայրենիք վերադարձող Թիւրքահայ գաղթականներին դրամական օժանդակութեան անհրաժեշտութիւնը անվիճելի է։ Այդ վեհ հայրենասիրական գործի իրականացման դէմ ո՛չ մեզ մօտ, ո՛չ սահմանադրական Թիւրքիայում և ո՛չ էլ աշխարհիս մի այլ տեղում ո՛չ ոք և ո՛չ մի կառավարութիւն որևէ արգելք չէ ստեղծում։ Այսպիսով Թիւրքահայերի ներգաղթի համար դրամական նպաստներ տալու գործը դրված է միանգամայն լեգալ ասպարէզի վրա։ Ուրեմն ինչ միտք ունի լեգալ գործունէութեան ասպարէզը անդրադարձնել անլեգալի։ Մի նուիրական գործ, որին աջակցելը ամեն մի հայ մարդու սրբազան պարտքն է լինելու, ինչու համար սեղմել, սահմանափակել ու դարձնել միմիայն անլեգալ՝ յեղափոխական կազմակերպութիւնների գործունէութեան նիւթ։ Չէ՞ որ այդ դէպքում յեղափոխական կազմակերպութիւնները հակասում են հէնց իրանց raison d'être-ին։

Յեղափոխական գործունէութեան նպատակըն է անլեգալը դարձնել լեգալ և ոչ թէ հակառակը...

Եւ միթէ կը սազէ յեղափոխականին զբաղվել դրամական նպաստների բաշխումով կարօտեալներին։

Թիւրքահայ գաղթականներին մայր երկիրը վերադարձնելու և հայրենական օջախը վերականգնելու համար դրամական լայն օժանդակութեան անհրաժեշտութիւնը պարտաւորեցնում է ամէն մի հայ մարդու, եթէ նրա մէջ բաբախում է սիրտը և խօսում մարդկային խիղճը, ամէն կերպ աջակցել և չը խնայել վերջին իսկ լուման այդ վեհ հայրենասիրական գործի համար։

Այժմ մենք ջոլորում ենք մի այնպիսի նշանակալից պատմական շրջան, երբ հազարաւոր տարիների ընթացքում իր երկրից դուրս վռնդվող հայ ժողովրդին հնարաւորութիւն է տրվում վերադառնալ իր մայրենի երկիրը։ Եթէ կօգտվենք՝ լաւ, եթէ ոչ՝ պատմութիւնը մեզ կը դատապարտէ, և մենք չենք կարող վայելել կուլտուրական ժողովրդի կոչումը։ Ել ինչու և ո՞ր օրվայ համար է հայ ժողովուրդը շարունակ ոգևորվում ու պարծենում իր անցեալով։ Անցեալը առանց երկրի ի՞նչ միտք ունի...

Սակայն ինչպէս պէտք է հայ ժողովուրդը կատարէ իր սրբազան պարտքը, որ պատմականօրէն հրամայողաբար դրվում է նրա վրա։ Ի՞նչ ճանապարհով և ինչ մարմինների միջոցով պէտք է հայ ժողովուրդը դրամական նպաստներ հասցնէ հայրենիք վերադարձող թիւրքահայ գաղթականներին։

Այդ նպատակով Ռուսաստանում գործում են մի քանի լեգալ ընկերութիւններ և յանձնաժողովներ, օրինակ կենտր. Նպաստամատոյց Յանձնաժ. Կովկ. Բարեգործական ընկ. և մանաւանդ թիւրքահայերին օգնող Հանգանակիչ Մասնաժողովը։ Սահմանադրական Թիւրքիայում գործում է Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքարանը, որի գլուխ է կանգնած այնպիսի մի պատկառելի անձնաւորութիւն, ինչպիսին է Իզմիրլեան արքեպիսկոպոսը, և Եգիպտոսում Կահիրէի Բարեգ. Միութիւնը։

Ընտրված է ու գործում է արդէն ազգային երեսփոխանական ժողովը իր գործադիր մարմիններով։ Հայոց պատրիարքարանը այժմ սերտ կապեր է պահպանում գաւառների հետ հոգևոր դասակարգի և գաւառական սահմանադրական մարմինների միջոցով։ Վերջապէս վերակենդանացաւ հայոց Միացեալ ընկերութիւնը իր գաւառական ճիւղերով։ Ուրեմն էլ ինչու պէտք է դրամական նպաստները ուղարկել Ժնեվ կամ հեռաւոր Ամերիկա յեղափոխական կազմակերպութիւններին և այդպիսի ահագին պտոյտներ անելուց յետոյ պէտք է այդ նպաստները հասնեն մայր երկիրը, քանի որ անհամեմատ հեշտ է և նպատակին մօտ՝ բոլոր դրամական նպաստները ուղղել մի մասով վերաստուգիչ հիմնարկութիւններին, իսկ աւելի մեծ չափով Կ. Պոլսի պատրիարքարանին։

Ներկայումս թող մեր յեղափոխականները, փոխանակ լեգալ գործունէութիւնը անլեգալ դարձնելու, հրապարակ գան գործելու այն ազատ ու խաղաղ ասպարէզի վրա, որ ստեղծվեց Թիւրքիայում շնորհիւ սահմանադրական ռեժիմի։ Բաւական է վերջապէս։ Գոնէ այժմ ձեռք քաշէք յեղափոխութիւնից...

Կալխաս

ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԸ

Չորեքշաբթի, նոյեմբերի 19-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին կայացաւ ի նպաստ Թիւրքաց-Հայաստանի հայ տառապեալների Հանգանակիչ Մասնաժողովի նիստը, նախագահութեամբ պ. Ալեք. Մելիք-Ազարեանցի և անդամակցութեամբ պ.պ. Ալ. Քալանթարի, Հ. Առաքելեանի, բժ. Կ. Ստեփանեանի, տիկին Հ. Մարտիրոսեանի, Ա. Սարուխանեանի և Գ. Կաֆեանի։

Մասնաժողովը քննութեան առնելով Հայաստանում և Զէյթունում տիրող սովի մասին ստացված տեղեկութիւնները. ի նկատի ունենալով, որ ինքը միակ հաստատութիւնն է ամբողջ կայսրութեան մէջ պաշտօնապէս ճանաչված բարձր իշխանութեան կողմից և հաստատված կաթողիկոսական կօնդակով, որոշեց նոր կոչ անել Ռուսաստանի հայ ժողովրդին ուղարկել իր կամաւոր նուէրները իրան, որպէսզի ինքն էլ կարողանայ օգնութիւն հասցնել Հայաստանի և Զէյթունի տառապեալ հայ ազգաբնակութեանը։ Միևնոյն ժամանակ Մասնաժողովը անհրաժեշտ գտաւ մի կամ երկու վստահելի և ձեռնհաս անձինք ուղարկել Թիւրաքահայաստան տեղն ու տեղն ուսումնասիրելու հայ ժողովրդի կարիքը և վիճակը և ճշգրիտ զեկուցագիր կազմելու։

Մասնաժողովը լիայոյս է, որ Ռուսաստանի զանազան քաղաքների և կենտրոնների հայ գաղութներն եւս կը շտապեն օգնութեան հասնել։

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Թէև մի քիչ ուշ, բայց այնուամենայնիւ կարևոր ենք համարում մի քանի տեղեկութիւններ տալ ամսիս 17-ին կայացած Թիֆլիսի Դումայի նիստի մասին, ուր լուծվեցին մի քանի կարևոր հարցեր։

Այդ հարցերից առաջինը վարչութեան անդամ Ալ. Խատիսեանի զեկուցումն էր Թիւրքահայ գաղթականների վերադարձի առիթով նրանց նպաստ տալու մասին։ Երևաց, որ քաղաքային վարչութեան մէջ մօտ 200 թիւրքահայ բանւորներ կամ ծառայողներ կան, որոնք, երբ Թիւրքիայում հաստատվեց նոր ռէժիմ, որոշեցին վերադառնալ իրանց հայրենիքը և այդ նպատակով դիմեցին քաղաքային վարչութեանը և նպաստ խնդրեցին։ Այդ բանւորները ամենքը 6 տարուց պակաս չեն ծառայում. կան և այնպիսիները, որոնք 15—20 տարի են ծառայում։ Ֆինանսային մասնաժողովը նպաստ խնդրող այդ բանւորների առիթով կայացրել է հետևեալ որոշումը. ով ծառայել է 6 տարի, տալ նրան նպաստ 3-ամսեայ ռոճիկը, ով աւելի քան 6 տարի, տալ ամէն մի տարվայ համար կէս-ամսեայ ռոճկի վարձատրութիւն։ Սակայն հանգամանքները այնպէս դարձան, որ այդ 200 հոգուց այսօր միայն 3 հոգի են կամենում վերադառնալ և նպաստ են խնդրում, և ահա վարչութիւնը խնդրում է դումային որոշել նպաստ տալու հարցը։

Այդ առիթով ծագեցին վիճաբանութիւններ. ձայնաւորներից ոմանք առաջարկեցին որոշել հարցը սկզբունքով, որպէսզի գարնան, եթէ մնացեալները դարձեալ կամենան գնալ, նրանց եւս տրվի նպաստ որոշված չափով. ոմանք առաջարկում էին որոշել միայն այժմ խնդրատու 3 հոգուն նպաստ տալու հարցը։ Ձայների մեծամասնութեամբ Դուման ընդունում է վերջին առաջարկութիւնը և որոշում է տալ 3 խնդրատուներին 573 րուբլի։

Երկրորդ կարևոր հարցը պ. Մ. Արամեանցի անունով հիւանդանոց բանալու հարցն էր։ Ինչպէս յայտնի է, Մ. Արամեանցը նուիրեց մի քանի տարի առաջ 100,000 րուբլի Թիֆլիսում մի հիւանդանոց հիմնելու համար։ Քաղաքային վարչութիւնը ձեռնարկեց այդ հիւանդանոցի շինութեանը Հալաբարում և ծախսեց 180,000 րուբլի, բայց Մ. Արամեանցը մերժեց տալ մնացած 80,000 րուբլին։ Այդ հիւանդանոցը պատրաստ է։ Առողջապահական-բժշկական խորհուրդը, դօկտոր Կ. Ստեփանեանցի նախագահութեամբ, կազմել է մի ծրագիր, որի համաձայն հիւանդանոցը բանալու համար պէտք է միանուագ ծախսել 43,500 րուբլի և տարեկան 92,000 րուբլի։ Ուրեմն բացման առաջին տարին պէտք է ծախսել 145,000 րուբլի, իսկ ապա ամէն տարի 92,000 ր.։ Եկամուտ հիւանդանոցից կարելի է սպասել տարեկան միայն 25,000 րուբլի։ Հիւանդանոցը կունենայ 100—120 մահճակալ հիւանդների համար և ժամանակակից գիտութեան պահանջած բոլոր տեխնիքական յարմարութիւնները։ Երկար վիճաբանութիւններից յետոյ դուման որոշեց ընդունել խորհրդի կազմած ծրագիրը և աշխատել բանալ հիւանդանոցը գոնէ եկող տարվայ սեպտեմբեր ամսից։

Պ. Ն. ՄԻԼԻՒԿՕՎԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ԵՐՐՈՐԴ ԴՈՒՄԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Նոյեմբերի 14-ին, Պետերբուրգում, Ֆօն-դերվիզի դահլիճում Պ. Ն. Միլիւկօվը երկրորդ կուրիայի բազմաթիւ ընտրողների ունկնդիրների առջև կարդացել է մի զեկուցում երրորդ Պետական Դումայի գործունէութեան տուած արդիւնքի մասին։

Մատնանշելով ժողովրդական ներկայացուցիչների և ընտրողների միջև մշտական կապ պահպանելու կարևորնշանակութիւնը, զեկուցանողը յայտնել է, որ միայն այդ տեսակ կապը, առնչութիւնը կարող է ույժ և հնչիւնութիւն տալ ներկայացուցչական ժողովի ձայնին։ Բնորոշելով երրորդ Պետական Դուման, Միլիւկօվը նկատել է, որ ժողովրդի հետաքրքրութիւնը դէպի երրորդ Դուման, առաջինի և երկրորդի համեմատութեամբ, սաստիկ նուազել է։ Այդ հանգամանքը Միլիւկօվը բացատրում է նրանով, որ երրորդ Դուման խզված է ազգաբնակութեան լայն խաւերից։

Անցնելով պարլամենտական ֆրակցիաների խարաքտերիստիկային, ճառախօսը մանրամասնօրէն կանգ առաւ ժողովրդական ազատութեան կուսակցութեան ֆրակցիայի վրա, շեշտելով որ նա այնուամենայնիւ, չը նայելով իր փոքրաթիւ լինելուն, շնորհիւ իր անդամների զարգացման բարձր մակերևոյթին, փոքր դեր չէ խաղում։ Ապա թւելով այն բոլոր օրինագծերը, որ ներկայացրել է ժողովրդական ազատութեան կուսակցութիւնը Պետական Դումային, քննադատութեան է ենթարկել կառավարութեան օրինագիծը, մասնաւորապէս հողային օրինագիծը։

Վերջում ճառախօսը, եզրափակելով որ երրորդ Դուման չարդարացրեց ժողովրդական յոյսերը, այնուամենայնիւ, շեշտեց, որ իր ներկայ կազմով անգամ նա ահագին նշանակութիւն ունի, որովհետև նպաստում է ներկայացուցչական գաղափարների արմատանալուն ազգաբնակութեան մէջ։ Միլիւկօվը Ռուսաստանը համեմատեց Պարսկաստանի հետ, որտեղ, ինչպէս նա հաւատացած է, կը յաղթանակէ ժողովրդական ներկայացուցչութեան գաղափարը։

(«Р. С.»)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ «Մշակի» հետևեալ համարը ս. Աստուածածնի ընծայման տօնի պատճառով լոյս կը տեսնի կիրակի, նոյեմբերի 23-ին։

◆ Կովկասի Փոխարքան միջնորդութիւն է յարուցել բարձր իշխանութեան առաջ, որ զէմստվոյային միջոցներից 340,000 րուբլի յատկացվի Կովկասում ընդհանուր պարտադիր ուսում մտցնելու համար։

◆ Խմբագրութիւնս ստացել է «25-ամեակ «Աղբիւր» մանկական ամսագրի» վերնագրով գրքոյկը (1883—1908), որ կազմել է Նար-Դոս, բժշկապետ Բ. Նաւասարդեանի առաջաբանով։ Գրքոյկը բաղկացած է I և II մասից. առաջինը համառօտ կենսագրական ակնարկ է Տիգրան Նազարեանի մասին, որի վերջում առաջ են բերված նրա պարբերական-գրական և գեղարուեստական հրատարակութիւնները։ Իսկ II-ը՝ ամբողջապէս պարունակում է իր մէջ «Աղբիւրը» 25 տարվայ ընթացքում։ Գրքոյկը, ինչպէս արդէն ցոյց է տալիս իր վերնագիրը, կազմված է «Աղբիւրի» քսանհինգամեայ յօբելեանի առիթով, որը տեղի պիտի ունենայ առաջիկայ դեկտեմբերի 23-ին։

◆ Ահա վեց տարի է, որ Ա. Քալանթարի ղեկավարութեամբ կազմակերպվում են իւրաքանչիւր ամառ կաթնատնտեսական դասընթացքներ մեր երկրի մի քանի շրջաններում։ Տարէ-ցտարի աւելանում է կաթնատնտեսութեամբ հետաքրքրվողների թիւը և սկսված կրթական գործը պահանջ է զգում ընդարձակ զարգացման։ Աչքի առաջ ունենալով մեծացող կարիքը, Ա. Քալանթար իր Պետերբուրգ եղած ժամանակ դիմել էր երկրագործութեան դեպարտամենտին մի ծրագրով՝ ընդարձակելու եղած գործունէութիւնը և յատկացնելու աւելի մեծ գումար ինստրուկտորական գործի համար։ Այժմ երկրագործութեան դեպարտամենտը 2500 րուբլի է դրել գիւղատնտես Ալ. Քալանթարի տրամադրութեան տակ կաթնատնտեսութեան վերաբերեալ ինստրուկտորական գործունէութիւն կազմակերպելու և անհրաժեշտ գործիքներ բերելու համար։

◆ Կիրակի, երկրագործութեան մինիստրութեան Կովկասի լիազօրի գիւանատանը նշանակված է երկրորդ ժողովը մասնագէտ գիւղատնտեսների՝ Թիֆլիսում բարձր գիւղատնտեսական դասընթացքներ հաստատելու հարցի առիթով։

◆ Նոյեմբերի 26—27-ին Սօլօլակի տունէլի աշխատանքները կաւարտվեն։

◆ Կաթողիկոսական տեղակալի կօնդակով Ներսիսեան դպրոցի նորընտիր հոգաբարձական կազմը հաստատվում է իր պաշտօնում։

◆ Իգդիր գիւղից հաղորդում են, որ Կ. Հ. Բ. Ընկ. տեղական ճիւղի վարչութիւնը, որոշել է Իգդիրում բանալ գրադարան-ընթերցարան, «Խ. Աբովեան» անունով։

◆ Մեզ խնդրում են տպել հետևեալը. «Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան վարչութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը տ. Մ. Ս. Խ.-ին, որ նուիրեց ընկերութեանս մի դաշնամուր, և պ. Գէորգ Զիլինգարեանին, որ նուիրեց գուլպայագործութեան մի մեքենայ և չքաւոր աշակերտուհիների համար բաւականաչափ գլխարկներ»։

◆ Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 6-ին, կովկասագիտական բարձր դասընթացքներում Ստ. Լիսիցեան, առողջանալով, կը կարդայ իր հերթական դասախօսութիւնը «Հայաստանի պատմութեան խալդերի շրջանը»։ Դասախօսութեան ժամանակ ցոյց կը տրվեն լուսապատկերներ։

◆ Արհեստաւորների ուագը կարգադրութիւն է արել, որպէսզի բոլոր համքարների ուագների ընտրութիւնները վերջանան անպատճառ մինչև այս տարվայ վերջը։

◆ Ստացանք «Извѣстія Тифлисской городской думы»-ի հոկտեմբերի համարը։

◆ Թիֆլիսի Նահանգապետը առաջարկել է քաղաքագլխին դադարեցնել քաղաքային դումայի այս տարվայ հոկտեմբերի 6-ի որոշումը, որի համաձայն քաղաքային արհեստաւորաց դպրոցի նախկին բանւոր Ռոստոմեան, որ աշխատանքի ժամանակ փչացրեց իր ձախ աչքը, ստանում է ամսական 17 ր. 50 կ. թոշակ։ Նահանգապետը մատնանիշ է անում, որ այդ որոշումը չէ համապատասխանում նահանգական առեանի այս տարվայ յունիսի 11-ին, 17-ին և 19-ին կայացրած որոշումներին, այսինքն թէ քաղաքային ինքնավարութիւնը, կառավարիչ սենատի բացատրութեան համաձայն, իրաւունք չունի ցմահ կենսաթոշակներ նշանակել քաղաքային ինքնավարութեան նախկին ծառայողներին, այլ կարող է սոսկ նպաստի ձևով օգնել ամեն տարի, որպիսի նպաստն էլ ամէն տարի քաղաքային դուման տարվայ գլխին վաւերացնելու է։

◆ Յատուկ աշխատանք նուիրելով կարգի բերելու այն տուրքերի քանակը, որ պարտ են զանազան մարդիկ քաղաքային գանձարկղին, սկսած 1875 թւից մինչև 1908 թւի յունվարի 1-ը, պարզվել է, որ գնահատման տուրքի ապառիկները պարտապանների վրա հասնում են 500 հազարից աւելի րուբլու, իսկ տուգանքները 168,000 րուբլուց էլ անցնում են։

◆ Թիֆլիսի գեներալ-Նահանգապետի կարգադրութեամբ դատաստանական պալատում քննվող Դուշէթի պետական գանձատան գործը նոյեմբերի 19-ից քննվում է դռնփակ, առանց կողմնակի անձերի ներկայութեան։

◆ Թիֆլիսի արհեստաւորաց դպրոցի վերատեսուչը քաղաքային վարչութեանը զեկուցում է տուել այն մտքով, որ անհրաժեշտ է այդ դպրոցի 1-ին դասարանում մտցնել նկարչութիւն և երկրաչափութիւն։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը նոյեմբերի 18-ին, լսելով վարչութեան անդամ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկի զեկուցումը Թիֆլիսի անշարժ կայքերը վերագնահատելու մասին, ընդունեց այդ զեկուցումը ամբողջովին, որոշեց խնդրել դումային վերագնահատութիւնը սկսել 1909 թւի մայիսից և շարունակել 1 տարի և 2 ամիս։ Այս բոլոր աշխատանքները կատարելու համար հարկաւոր կը լինի 35,565 րուբլի։ Տները վերագնահատվելու են համաձայն իրանց եկամուտների, իսկ դատարկ հողաբաժինները համաձայն իրանց արժէքի։

◆ Այսօր շիաների մզկիթում հոգեհանգիստ կը կատարվի հանգուցեալ շէյխ-ուլ-իսլամ Ախունդ-Աբդուսալամ-Ախունդ-Զադէի յիշատակին։

◆ Այն երիտասարդները, որոնք գալիք 1909 թւին կանչվելու են վիճակահանութեան զինուորական ծառայութեան համար, պարտաւոր են մինչև այս տարվայ դեկտեմբերի վերջը գրել տալ իրանց ազգանունները զինուորակոչութեան առեանում (քաղաքային վարչութիւն), հակառակ դէպքում կենթարկվեն դրամական տուգանքի, մինչև 100 րուբլի։

◆ Թիֆլիսում Մալայա-Սուդէբնայա փողոցը վերակոչված է Զուբալօվսկայա։

◆ Թիֆլիսի սանիտարական-բժշկական մարմնի տեղեկութեան համաձայն, Սամբատովի և Տովհանովի բաղնիքները գտնվում են հակասանիտարական դրութեան մէջ։

◆ Դր. Բօբակիձէն խնդիր էր տուել թոյլատրելու իրան մի դասախօսութիւն կարդալ վրացի բանաստեղծ Ակակի Ծերեթելու մասին։ Սակայն իշխանութիւնը արգելել է այդպիսի դասախօսութիւն կարդալ։

◆ Կարսի երկաթուղագծի վրա գնացքների կանոնաւոր երթևեկութիւնը վերսկսվել է արդէն։

◆ Խողնաւար գիւղի (Զանգեզուրի գաւառ) բագուաբնակ երիտասարդները Բագւում հիմնել են «հայրենակցական միութիւն» և նպաստում են իրանց գիւղի հասարակական գործերին և դպրոցին, որին նպաստում է Կ. Հ. Բ. Ընկերութիւնը։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Պետերբուրգի քաղաքային դուման նոյեմբերի 7-ի իր նիստում, որոշել է սանիտարական մասնաժողովի տրամադրութեան տակ դնել 14,000 րուբլի չքաւոր մայրերի ծծկեր երեխաներին ձրի կաթ բաժանելու նպատակով։ («Слово»)

◆ Ներքին գործերի մինիստրը զեկուցումներ է ստացել Կովկասի գեներալ-նահանգապետներից մէկից, որ Հիւսիսային Կովկասի բնակիչներից շատերը, որևէ յանցանք գործելով իրանց ծննդավայրում, պատսպարվում են Եւրոպական Ռուսաստանի սահմաններում՝ ծառայելով իբրև ստրաժնիկներ և խուսափելով այդպիսով օրինական պատասխանատուութիւնից։ Ուստի գեներալ-նահանգապետը խնդրում է կենտրոնական նահանգներում ոստիկանական ծառայութեան մէջ մտած կովկասցիների մանրամասն ցուցակը։ («Русь»)

◆ Պետերբուրգի կալաշնիկովեան բորսային դահլիճում, նոյեմբերի 9-ին, կայացել է մի ժողով բալքանեան հարցի առիթով։ Ճառախօսել են Միլիւկով, Ռօդիչէվ և Բրեանչանինով։ Վերջինիս ճառը, որ քննադատում էր Իզվօլսկու քաղաքականութիւնը, յաճախ ընդհատվում էր ներկայ գտնվող պրիստաւի կողմից։ Պրիստաւի նկատողութիւններից մէկի ժամանակ, «Рѣчь» լրագրի ասելով, սկսվեց աղմուկ, լսվեցին ծափահարութիւններ. իսկ հանդիսականներից ոմանք սկսեցին սուլել...

◆ Մամուլի գլխաւոր վարչութիւնը գտել է, որ գրամմոֆոնի պլաստինկաներն էլ պէտք է ընդունել իբրև տպագրական աշխատութիւն և ենթարկել ցենզուրայի։ Մինիստրների խորհրդի նախագահը «Посл. Нов.»-ի ասելով, համաձայնվել է այդ մտքին։

◆ Մոսկվայի սոյուզնիկները վճռել են բանալ սեփական կինեմատօգրաֆ, որը պէտք է ծառայէ նրանց համար ոչ միայն իբրև եկամուտի աղբիւր, այլ և իբրև պրոպագանդայի միջոց ռուս ժողովրդի միութեան մտքերը տարածելու համար։

◆ Ուֆիմի գաւառի Բարկինա գիւղում մի գեղջկուհի մի անգամից ծնել է երկու տղաներ և մի աղջիկ։ Այդ արտասովոր կինը 5-ամեայ ամուսնութեան ընթացքում ունեցել է 13 երեխաներ. երկու անգամ բերել է երեքական, երեք անգամ երկուական և մի աղջիկ, որոնցից 4-ը մնում են ողջ, իսկ մնացեալները մեռել են։ («Р. С.»)

◆ Տուրքերի գլխաւոր վարչութեան մէջ նախահաշիւը քննելու ժամանակ գլխաւոր կառավարիչ Նովիցկին յայտնել է, որ 1905 թւականի ընթացքում կողոպտել են արքունական գինու խանութներից 669,000 րուբլի, 1906 թւին՝ 664,000 ր., 1907 թւին՝ 358,000 ր., իսկ 1908 թւին՝ 117,000 րուբլի։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Շունն ու կատուն», Յ. Թումանեանի։ Նկարներ Գ. Երիցեանի. գինն է 25 կ., 1908, № 1, հրատարակիչ՝ իշխանուհի Մ. Մ. Թումանեան։

Մանուկներին գրասիրութեան և սկզբնական ընթերցասիրութեան վարժեցնելու համար ամենաանհրաժեշտ պայմանն է՝ ունենալ մի շարք աջողված մանկական գրքոյկներ, որոնք թէ բովանդակութեամբ և թէ արտաքին տեսքով պէտք է բևեռեն իրանց վրա մանուկների ուշքն ու միտքը և դառնան նրանց անբաժան ընկերը։ Մեզանից շատերը երևի իրանց վրա էլ զգացած կը լինեն այն մեծ ազդեցութիւնը, որ ունենում են մանկական սկզբնական ընթերցանութեան շրջանում այնպիսի գրքոյկներ, ինչպիսիք են՝ «Թաւամազ մեղուն», «Կարմիր լապտերը» և այլն։ Այս տեսակէտից ամեն գովասանքի և խրախուսանքի արժանի է իշխանուհի Մ. Մ. Թումանեանի ձեռնարկութիւնը՝ հրատարակել մանկական գրադարանի գունաւոր պատկերազարդ գրքոյկների մի սերիա։ Այս ձեռնարկութեան առաջին փորձը՝ բանաստեղծ Յ. Թումանեանի «Շունն ու կատուն»—յայտնի ոտանաւոր գրուածքի պատկերազարդ հրատարակութիւնը կարելի է համարել միանգամայն աջողված։ Աւելորդ է խօսել «Շունն ու կատուն» ոտանաւորի արժանիքների մասին։ Ո՞վ չը գիտէ՝ թէ մանուկները որպիսի յափշտակութեամբ են կարդում և շուտ շուտ բերանացի սովորում վերոյիշեալ ոտանաւորը և որպիսի բաւականութիւն և զուարճութիւն է պատճառում նրանց շան և կատուի դերակատարումը։ Վերոյիշեալ հրատարակութեան արտաքին տեսքը, տիպը և մանաւանդ գունաւոր պատկերները շատ աջողված են։ Նկարիչ պ. Երիցեանը, նիւթն առնելով հայկական հարազատ իրականութիւնից, հմտօրէն վերարտադրել է գրքոյկի պատկերներում «Շուն ու կատուի» ոգին և տիպիկ կողմերը։ Ցանկանում ենք, որ իշխանուհի Մ. Թումանեանի այդ վերին աստիճանի համակրելի ձեռնարկութեան հետևեալ հրատարակութիւններն եւս նոյնչափ աջողված լինեն, ինչպէս և «Շունն ու կատուն», որն առաջարկում ենք մեր մանուկների համար իբրև ամենալաւ ընծայ-պարգև և մանկական գրադարանի համար ամենալաւ զարդ։

Ա. Նազարէթեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ադանա, 28 հոկտեմբեր

Թերթիդ 162-դ թւին մէջ կարդացինք պ. Յարութիւն Շամիլեանի մէկ երկտողը, որով յանձնառութիւն կը յայտնէր «ամբողջ տասն տարվայ ընթացքում» 15 օրինակ «Մշակ» ղրկել Թիւրքիայի զանազան տեղերը։ Այդ բարի նպատակով տրամադրուած «Մշակի» երկու օրինակը մեր վիճակի կեդրոնական քաղաքի ծխական վարժարանին և առաջնորդարանին յատկացուած ըլլալով, կուգամ սոյն երկտողովս հրապարակաւ մեր խորին շնորհակալութիւնները յայտնել բարեսէր պ. Յարութիւն Շամիլեանի, իր ազգօգուտ ձեռնարկութեանը համար ընդհանրապէս և անկէ մեր վիճակին ալ բաժին մը հանուած ըլլալուն մասնաւորապէս։

Պ. Յ. Շամիլեանի սոյն ձեռնարկը մէկը պիտի ըլլայ այն նպաստամատոյց պատճառներէն, որոնք Թիւրքիոյ գաւառներու հայութիւնը շփման ու հաղորդակցութեան մէջ պիտի դնեն ռուսահայ մտաւորականութեան հետ, «Մշակի» միջոցաւ, և պիտի զօրացնէ այն պատմական կապերը, որոնք գրեթէ խզուած էին Թիւրքիոյ բռնապետական ռէժիմին հետեւանքով, բնագաւառի և տարաշխարհի հայութեան միջև։

Հաճեցէք «Մշակի» մէջ հրատարակել սոյն երկտողս, իբրև անկեղծ արտայայտութիւնը մեր շնորհակալութիւններուն և մեր գնահատումին հանդէպ պ. Յարութիւն Շամիլեանի բարենպատակ նուէրին։

Առաջնորդ հայոց Ադանայի և վիճակաց՝

Մուշեղ եպիսկոպոս

—

Ղուբա, 16 նոյեմբերի

Ղուբայի հայոց ծխ. դպրոցի հոգաբարձութիւնը իր շնորհակալութիւնն է յայտնում Բագուի «Արալօ-Կասպիական ընկերութեան» պ. պ. հիմնադիրներին և մասնաւորապէս յարգելի պ. Խուրշուդ Ամիրջանեանցին, որի ջանքերով մեր դպրոցը ստացաւ 100 ր. նպաստ։

Յուսով ենք, որ յարգելի հիմնադիրները պարբերաբար յիշեն մեր՝ կեանքից կտրված Ղուբան և իրանց լուման խառնելով մերի հետ նպաստեն մեր մատաղ սերնդի կրթութեանը, որով և նրա մաքուր սրտերում կը դրոշմվի երախտագիտական զգացմունք թէ դէպի յարգելի հիմնարկութիւնը և թէ դէպի յարգելի հիմնադիրները։

Ի դիմաց հոգաբարձութեան՝

Մ. Ամիրջանեանց

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻՆ

Յարգելի դօքտոր.

«Մշակի» մէջ ես մի անգամ հրաւիրեցի ձեզ վերջապէս հանդէս գալ և տալ ձեր, իբրև չէզոք անձի, վկայութիւնը այն խորհրդակցութեան առիթով, որ մի անգամ

[illegible]

Հ. Առաքելեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԱՆՑՔԵՐԸ

II

[illegible]

Նրա հիմնադիրը և ղեկավարը եւրոպական կրթութիւն ստացած մի բժիշկ է, Ցուն-Վէն անունով, որը կարող խելքի, մեծ եռանդի և արտակարգ կազմակերպչական ընդունակութիւնների տէր մի մարդ է։

Երբ չինական կառավարութիւնը, իր ագենտների միջոցով, երևան հանեց Նրա պետական յանցաւորութիւնը և մահվան պատիժ էր սպառնում Նրա կեանքին, Նա փախաւ Եապօնիա և այնտեղից մշտական կապ ստեղծեց գէ-մին-տանցիների հետ, ղեկավարելով Նրանց շարժումը։ Կապը պահպանվում էր Եապօնիա գնացող և այնտեղից Չինաստան վերադարձող ուսանողների միջոցով։ Այդպիսով այդ ընկերութիւնը իր գործունէութեան շրջանը անընդհատ սկսում է տարածել դէպի հիւսիս և մուտք գործել ժողովրդական աւելի լայն խաւերի մէջ։

«Գէ-մին-տան» ընկերութեան պլատֆորման, ինչպէս Զերնիխօվսկին է ասում «У. Р.» լրագրում, «ամերիկական հասարակապետութիւն» հիմնելն է։

Նրա մանրամասն ծրագիրը տպագրված է եղել չինական «Շէն-Բաօ» լրագրի մէջ, և հիմնական կէտերը հետևեալներն են. «դինաստիայի գահընկէցութիւնը, արդարութեան և բոլորի լիակատար իրաւահաւասարութեան հիմունքներով կառավարութիւն հիմնելը, խաղաղութիւն պահպանել պետութեան մէջ, վերականգնել Չինաստանի հողային իրաւունքները, չինական և եապօնական ազգերի միացումը»։

Բնական է, որ այդ ծրագիրը մեծ աջակցութիւն ու հովանաւորութիւն պիտի գտնէր եապօնացիների կողմից։

Ուստի հիմք կայ կարծելու, որ Ցուն-Վէնը, կայսրի ու կայսրուհու մահվան լուրը ստանալուն պէս, շտապելով շարժման գլուխ անցնել, բերում է իր հետ Եապօնիայի իրական օգնութիւնը, թերևս ոչ միայն դրամական։

Ստացված վերջին լուրերը ցոյց են տալիս, որ հարաւային հսկայ յեղափոխական շարժումը պատրաստողն ու կազմակերպողը «Գէ-մին-տան» կուսակցութիւնն է։ Իսկ Ցուն-Վէնի հմուտ ղեկավարութիւնը առաջնորդում է Նրան դէպի յաղթանակը՝ ընդդէմ կառավարութեան պառակտված ոյժերի, որոնց դէմ Նրանք առայժմ կռւում են պարտիզանական յեղափոխութեամբ։

Մօտ ապագան սակայն կարող է այնպիսի սիւրպրիզներ պատրաստել չինական ապստամբական շարժման համար, ինչպիսին տեղի ունեցաւ բօքսերների շարժման ժամանակ։ Եթէ վերահաս վտանգի առաջ նոյնիսկ չը կարողանան միանալ մանջուրական ժանդարինները, այնուամենայնիւ արտաքին միջամտութիւնը կարող է զսպել այդ շարժումը։ Ընդհարումը արդէն սկսված է զօրքերի ու ապստամբների միջև։

Անցքերը դառնում են ուշագրաւ։

Լ. Դ.

ԴԻՊԼՕՄԱՏԻԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒՄ

— Վերջին օրերս Պետերբուրգի դիպլօմատիական շրջաններում ջերմ խօսակցութեան նիւթ են ծառայում Պարսկաստանի անցքերը։ Չեն հաւատում, որ Սաթթարխանը ստացած լինէր «քաջութեան համար» շքանշանը Թիւրքական սուլթանից. կարծում են, սակայն, որ նա կարող էր ստացած լինել որևէ ժետօն, քաջագործութեան նշան, երիտասարդ-Թիւրքերի կօմիտէից։ Բայց համեմատել մի որևէ կուսակցութեան կօմիտէտ, թէկուզ ամենաազդեցիկը երկրի մէջ, կառավարութեան հետ՝ ոչ մի հիմք չը կայ։ Պարսկաստանի վերաբերմամբ Թիւրքիան տիրապետողական քաղաքականութեան հետևել չէ կարող, որովհետև, ինչպէս դիպլօմատներից շատերն են կարծում, Նրա անմիջական միջամտութիւնը պարսկական գործերին կարող էր ստեղծել ընդհարումն Ռուսաստանի հետ, որին Թիւրքիան ներկայումս անպայման չէ ցանկանում։

Իսկ որպէս ապացոյց Թիւրքիայի բարեացակամ, լօյեալ վերաբերմունքի դէպի Պարսկաստանը, դիպլօմատիական շրջաններում ի նկատի է առնվում Ուրմիայի սահմանագլխի վէճի խաղաղ լուծումը։

Ինչ վերաբերում է շահի խոստումնազանցութեանը, որով նա յետ վերցրեց իր սահմանադրական խոստումները, դա համարվում է միանգամայն սխալ քայլ, որը չէ կարելի արդարացնել ոչնչով։

— Դիպլօմատիական շրջաններում մեծ ուշադրութիւն են դարձնում շահի մանիֆեստի արտայայտութեան այն վճռական ձևի վրա, որով նա վերացնում է սահմանադրութիւնը։ Այդ մանիֆեստը, «Слово» լրագրի տեղեկութեամբ, անսպասելի էր ռուսաց ու անգլիական դիպլօմատների համար։ Վերջինս, մանաւանդ, մեծ եռանդով աշխատում էր յօգուտ սահմանադրութեան վերականգնման, և եթէ շահը, այնուամենայնիւ, վճռեց վարվել հակառակ Անգլիայի խորհուրդներին, նշանակում է, անկասկած, նա յենվում է ներկայ դէպքում մի ուրիշ կողմնակի ոյժի վրա, որը գործում է Պարսկաստանում ի վնաս անգլօ-ռուսական համաձայնութեան շահերի։

— Հակա-աւստրիակ. շարժումը Սերբիայից ու Չերնօգօրիայից սկսում է թափանցել նաև Ռումինիայի ժողովրդական խաւերը։ Որքան էլ տեղական կառավարութիւնը աշխատում է թաքցնել նրան, այնուամենայնիւ նա որոշ քաղաքական նշանակութիւն ունեցել է արդէն երկրի մէջ։

«Рѣчь» լրագրի ասելով, հակա-աւստրիական անկարգութիւնները, նախ և առաջ, մեծ տարաձայնութիւն են առաջ բերել մինիստրական կաբինետի մէջ. բացի դրանից, պարլամենտում պատրաստվում են մի քանի չափազանց լուրջ հարցապնդումներ ռումինական կառավարութեան ներկայ արտաքին քաղաքականութեան մասին, որը ենթակայ է Բերլինի ազդեցութեան։ Ռումինական ներկայ թագաւորը գերմանական Վիլհելմ կայսրի ազգականն է և ծագում է Հօհենցօլլերների տնից։ Այժմ ռումինական ժողովուրդը ուզում է խլել իր հայրենիքի արտաքին քաղաքականութեան ղեկը թագի անկօնտրօլ ղեկավարութիւնից և ենթարկել նրան պարլամենտին։ Այդ հանգամանքը ի նկատի առնելով, դիպլօմատիական շրջաններում կարծում են, որ մերձաւոր ապա- [illegible]

որոնց ձեռքումն է իշխանութիւնը, հաւանօրէն, կը մնան, բայց մինիստրութեան կազմը կը փոխվի արմատական կերպով։

ՔԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

— Բաղէշի առաջնորդը հեռագրում է Կ. Պօլսի պատրիարքարանին, թէ իրան յանձնված թեմի շրջաններում Սէիդ Ալին սպառնում է ջարդել և հրդեհել ամբողջ Խիզանի գաւառը։ Ընդհանուր դրութիւնն ահալի է։ Մուսա Բեազիմ և Րիզա բէյերը Նեմրանում խալիֆներին գրգռում են հայերի դէմ։ Քիւրդ ցեղերն ամենուրեք յարձակվում են հայերի վրա։ Դրութիւնը հետզհետէ աւելի սպառնալից է դառնում։ Կառավարութիւնը որևէ միջոցի չէ դիմում այս անտանելի կացութեան առաջն առնելու համար։

— Թիւրք-բօլգարական բանակցութիւնները վարելու համար որպէս օսմ. պատուիրակ նշանակվել է առևտրի և հանրային շինութիւնների մինիստր Գաբրիէլ էֆ. Նօրատունկեանը։ Պարիզի «Temps» լրագիրն այս առիթով յայտնում է, թէ Նօրատունկեանի՝ այդ պաշտօնի նշանակումը միանգամայն նպատակայարմար է և յոյս կայ, որ բանակցութիւնները աջող վախճանի յանգեն։ Բայց նոյն կարծիքին չեն բօլգար թերթերը, որոնք, միանգամայն ընդունելով Նօրատունկեանի որպէս դիւանագէտ ու իրաւաբան լուրջ ու ոչ-արհամարհելի ոյժ լինելը, ասում են, թէ խիստ դժուար է նրա նման շրջահայեաց ու հեռատես անձնաւորութեանը խաբել, այնպէս որ բօլգարական ի միջի այլ թերթերի՝ «Դէն» և «Րէչ» լրագիրները չեն հաւատում, որ բօլգար մինիստր Լեապչեվի, որը վերջերս ուղարկված էր Կ. Պօլիս՝ Թիւրք-բօլգարական բանակցութիւնները վարելու համար, առաքելութիւնը աջողութեամբ պսակվի։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հրաւէր

Կիրակի, նոյեմբերի 23-ին, ժամը 11-ին, Կուկիայի Թանդոյեան ս. Աստուածածին եկեղեցում կայանալու է ծխ. ժողով։

Զբաղման նիւթերն են.

1) Երէցփոխի հաշիւների վերստուգող հաշւետեսների զեկուցումն։
2) Եկեղեցու հոգևորականների խնդիրը։
3) Երէցփոխի և հոգաբարձուների նոր ընտրութեան մասին խորհրդակցելը։

Սրանով հրաւիրում եմ նոյն եկեղեցու ծխականներին շնորհ բերել եկեղեցին, մասնակցելու վերոյիշեալ զբաղմունքներին։

Ներսէս ա.-ք. Ղամազեանց

(ու.) 1—1

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԽԱՄԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱԽԱՄԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Փ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Մ. ՏՈՒՐԲՕՎԻՉ—$1^1/_2$—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—12—$12^1/_2$ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6—$6^1/_2$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդէ (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ և 62 առարկաներ

!ՀԱՐԿԱՒՈՐ ՉԷ, այլ ԲԵՐԵԼ ՏՈՒԷՔ!
Ժամացոյցների Մօսկվայի Կենտրօնական Պահեստը
Ուղարկում է } 1 ժամացոյց և նրա հետ 62 առարկայ միայն 6 ր. 50 կ.

ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ բաց՝ տղամարդկանց կամ կանանց՝ անգլիական պողպատից։ Ռեմօնտուար։ Մեխանիզմը ամուր աշխատութիւն է և հաւաքված արտասահմանեան վարպետների ձեռքով։ Ժամացոյցի ճշտութիւնը ստուգված է, որի մասին երաշխաւորութիւն է տրվում։ 1) Մօդային շղթայ տղամարդի կամ կանանց պարանոցի համար. 2) Շքեղ արտասահմանեան բրէլօկ. 3) Գրպանի ամերիկական ծալվող մկրատ. 4) Ճանապարհորդական գրպանի թանաքաման. 5—6) Ծալվող գործիք մատիտով և գրչով. 7—31) 25 թերթ շքեղ պօստի թուղթ. 32—56) 25 նոյնպիսի ծրար. 57) Քսակ սաղի կաշուից, բաժանմունքներով, զանազան դրամների համար, և 58—62) Գարնիտուր բաղկացած 3 կրծքի և 2 թեքի կոճակներից շքեղ ձևի, որոնց համար մենք բազմաթիւ շնորհակալութիւններ ստացանք։ Գարնիտուրը առանձին վաճառքով արժէ 2 ր. 50 կ.։

Ուրեմն, դուք 6 ր. 50 կօպէկով ստանում էք 63 շատ հարկաւոր առարկաներ։ Բոլոր այդ իրերը փակ ժամացոյցի հետ 7 ր. 50 կ., իսկ արծաթէ խուլ ժամացոյցի հետ ուղարկվում են 13 ր. 50 կօպէկով։
Ակղի մէջ դարսելը՝ ձրիաբար։ Կատարումը ճշտութեամբ։ Ուղարկվում է վերադիր վճարով։
Առաքման համար պէտք է աւելացնել Եւրոպ. Ռուսաստ.—50 կ., իսկ Ասիակ.—75 կ.։
Լիակատար երաշխաւորութիւն ապրանքի լաւ որակութեան համար։

Պատուէրներն ուղղել՝ Московскому Центральному Складу Часовъ
Москва, д. Виноградова, № 126.
Յ. Գ. Կանխավճար ուղարկողներին, դրամով կամ մարկաներով, ուղարկվում է ձրի իբրև պրէմիա 10 բաց նամակներ, շքեղ կերպով պատրաստված իւղային ներկերով։
Խնդրում ենք չը խառնել Վարշավայի ֆիրմաների հետ։
(ու.) 20—18

ՓՈՂ 100—200 րուբլի ՓՈՂ
ամսական կարող է ունենալ իւրաքանչիւրը։ Պաշտօնը, զբաղմունքը, նոյնպէս որևէ տեղ բնակչութիւն ունենալը արգելք չեն լինում։ Ոչ մի դրամագլուխ ունենալ հարկաւոր չէ։ Մանրամասնութիւնները հաղորդվում են անյապաղ և առանց վարձատրութեան։
Հասցէագրել՝ г. Москва, Почтовый ящикъ 754.
(ու.) 20—18

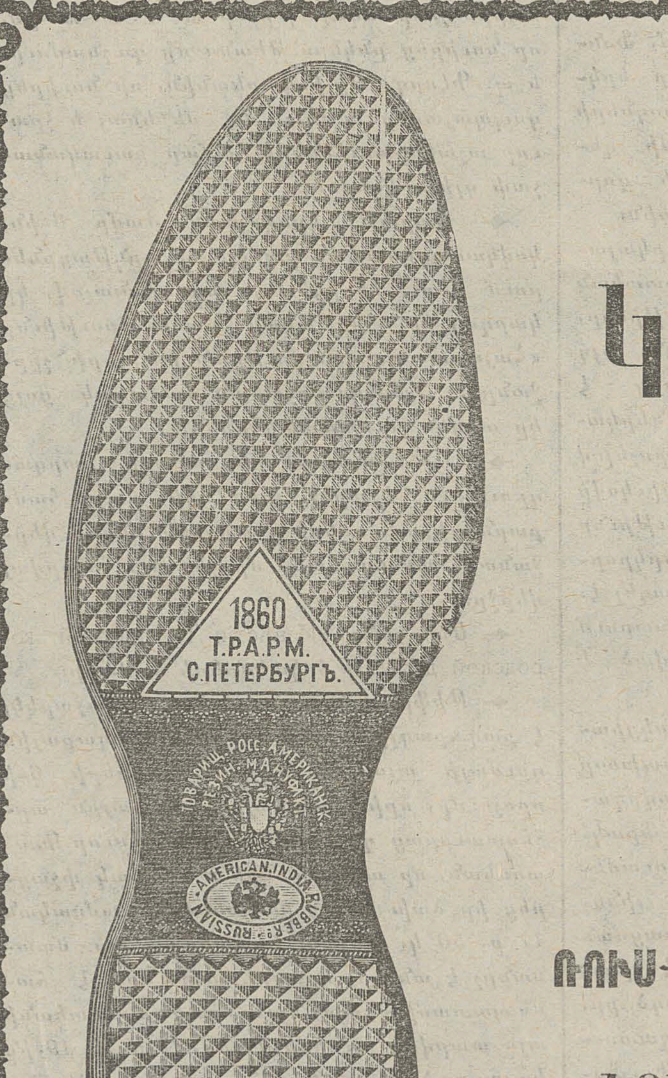

1865 թ. 1870 թ. 1882 թ. 1896 թ.

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ

1860.
Т.Р.А.Р.М.
С.ПЕТЕРБУРГЪ.

Իսկականները միայն այս դրոշմով

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ
ԸՆԿ. Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
ԼՐԻՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ
լաւ յատկութեան համար

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ, ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ՌԻԳԱՅՈՒՄ, ԿԻԵՎՈՒՄ, ՎԻԼՆԱՅՈՒՄ, ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ, ՕԴԵՍԱՅՈՒՄ, ՌՕՍՏՕՎ-ԴՕՆԻ Վ.-Ի, ԿԱԶԱՆՈՒՄ, ՏԻՖԼԻՍՈՒՄ, ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ, ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, ՏՕՄՍԿՈՒՄ, ՍԱՄԱՐԱՅՈՒՄ
Նիժեգօրօդում և Իրբիտեան տօնավաճառներում

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՔԸ
կատարւում է
«ԼԵՕՊՕԼԴ ՆԷՅՖԵԼԼԵՐ»
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ
(Ն. ու.) 50—31